

מסכת מקואות פרק ז

(עם "פירוש רץ")

סגולה ללמוד בכל ערב שבת ובמוצ"ש לאחר ההבדלה במשך כל י"ב חודש וכן ביום השנה. לעילוי נשמת אביו ואמו.

וַעֲשׂוּ מִקְוֵה בִּתְחִלָּה (מקוה שכולו משלג בלבד). רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אָמַר, אֶבֶן הַבְּרָד (וכן שאר המנויים לעיל אם נשאבו נעשו) כַּפִּיִם (השאובים שפוסלים בשלושה לוגין ואינם מעלין אפילו בפחות).

כִּיצַד מַעְלִין וְלֹא פּוֹסְלִין? מִקְוֵה שְׁיֵשׁ בּוֹ אַרְבַּעִים סָאָה חֹסֵר (סאה) אַחַת, נִפְלָ מֵהֶם (מהשלג מהברד וכו') סָאָה לְתוֹכּוֹ וְהַעֲלֵהוּ (הכשירו לטבילה), נִמְצְאוּ מַעְלִין וְלֹא פּוֹסְלִין:

יכוון להסיר כל הצגים הנזכרים מהנשמה ב אלו פוסלין (בשלושה לוגין את המקוה החסר) וְלֹא מַעְלִין (אינם משלימים לארבעים סאה ואפילו בפחות משלושה לוגין) – הַפִּיִם (השאובים) בֵּין (אם הם) טְמֵאִים בֵּין טְהוֹרִים, וְיָמֵי כְבָשִׁים (ואפילו מים שכבש בהם זיתים או ירקות וקלטו מהריח ומהטעם שלהם) וְיָמֵי שְׁלֵקוֹת (וכן מים שבישל בהם מאכלים, אע"פ שאין המקוה נפסל לא בשינוי הטעם ולא בשינוי הריח שלהם, מ"מ מכיוון שעדיין מראה מים עליהם, פוסלים כמו מים שאובים בשלושה לוגין שלמים), וְהַתְּמָד (וכן מים שנתן על גבי חרצנים זגים או שמרים כדי שיקבלו טעם של יין) עַד שֶׁלֹּא הִתְמַיץ (ומשתכס אין שם מים עליו אלא דינו כמו פירות כדלהלן במשנה).

כִּיצַד מַעְלִין וְלֹא פּוֹסְלִין? מִקְוֵה שְׁיֵשׁ בּוֹ אַרְבַּעִים סָאָה חֹסֵר (אפילו מידה מועטה של) קַרְטוֹב (1/64 מלוג ואף פחות

ר"ת של המשניות בפרק זה: אי"ה (המאיר ככתר שהוא מזל העליון) נשמ"ה. ויש קבלה שע"י פרקים אלו מעלים את נשמת הנפטר למקומה בגן עדן.

באמרו "יש מעלין" יכוון להעלות הנשמה למקומה.

א י"ש (דברים אשר) מַעְלִין (מכשירים) אֶת הַמִּקְוֵה (שמצטרפים להשלמו לארבעים סאה) וְ(אצ"ל ש) לֹא פּוֹסְלִין (אותו), (ויש דברים אשר) פּוֹסְלִין (את המקוה החסר) וְ(וכ"ש ש) לֹא מַעְלִין (אותו), (ויש דברים אשר) לֹא מַעְלִין וְ(אעפ"כ) לֹא פּוֹסְלִין.

אלו מעלין וְלֹא פּוֹסְלִין (אפילו הם שאובים בכלי) – הַשְּׁלֵג – (יכוון למתק כל דינין תקיפין שיתפכו כל עוונות לשגג) (שנתנו למקוה קודם שנימוח), וְהַבְּרָד, וְהַכְּפֹר (רסיסי טל שקפאו), וְהַגְּלִיד (מים שקפאו על פני הארץ), וְהַמֶּלַח (שנעשה ממי הים), וְהַטֵּיט הַנְּרוֹק (הבוץ שהוא רק קצת עב – שאפשר להריקו מכלי אל כלי. כל אלה דינם לקולא להצטרף ולהשלים לארבעים סאה. ואינם פוסלים מקוה חסר בשלושה לוגין שאין שאיבה פוסלת אלא במים ממש. ושיעור שלושה לוגין לגר"ח נאה הוא כליטר אחד ולחזו"א יותר מליטר וחצי, ושיעור ארבעים סאה הם כמה מאות ליטר).

אמר רבי עקיבא, הָיָה רַבִּי יִשְׁמַעֵאל בֶּן בְּנַגְדִי (מתווכח עימי) לֹאמַר, הַשְּׁלֵג אֵינוֹ מַעְלָה (אינו משלים) אֶת הַמִּקְוֵה (שלא כת"ק). וְהַעֲדוּ אֲנָשִׁי (העיר) מִיִּדְבָּא (שבעבר הירדן) מִשְׁמוֹ (של רבי ישמעאל) שְׁאָמַר לָהֶם, צְאוּ וְהִבִּיאוּ שְׁלֵג

יכוון לטבול הנשמה צמים חיים ולהדיח פתמיה מכל וכל
ג. הַדְרִיחַ בּוֹ (במקוה) סְלִי זֵיתִים וְסְלִי
עֲנָבִים (או ששרה בו סמנים או אוכלים),
וְשִׁנּוּ אֶת מְרָאֵיו, כְּשֶׁר (מפני שאין בו מגוף
הזיתים והענבים אלא מראיהם לבר, ומכיוון
שלכלוך הסלים אין בו ממש עדיין שם מים על
המקוה).

רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, (אפילו) מִי הֶצְבַּע (מים
הצבועים שלא מטבעם אלא ע"י שריית סממנים,
יש להם דין מים לכן) פּוֹסְלִין אוֹתוֹ (את
המקוה החסר רק) בְּשִׁלְשָׁה לְגִין (מדיון מים
שאוובין), וְאֵינָן פּוֹסְלִין אוֹתוֹ (את המקוה
החסר בפחות משלושה לוגין או את המקוה
השלם אפילו ביותר משלושה לוגין) בְּשִׁנּוּי
מְרָאָה (אע"פ שנשתנו ממראה מים, כי אין
בהם ממשות הסממנים הצבועים, ונקרא
שטובל בָּמִים "מלוכלכים" או מים צבועים
שעכ"פ נקראים מים).

(אבל אם) נִפְּל לְתוֹכוֹ (למקוה שלם או
חסר) יַיִן וּמְחַל (נוזל כהה שיוצא מגוף
הזיתים בתחילת טעינתם בבית הבר ויש בהם
צחצוחי שמן, וה"ה שרף הפירות שהוא ארום
בטבע, והם לא נחשבים "מים" לטבול בהם
בפני עצמם), וְשִׁנּוּ אֶת מְרָאֵיו (מכמות
שהיה), פָּסוּל (הואיל ונמצא בו גוף היין
והמוהל המשנה את צבע מי המקוה, אינו בטל
כי הוא ניכר, ולכן פוסל אפילו בפחות
משלושה לוגין שאינו נראה כטובל במקוה של
מים אלא במקוה של שאר משקין).

כִּיצַד יַעֲשֶׂה (להכשירו)? (אם הוא מקוה
חסר) יִמְתִּין לוֹ עַד שְׁיִרְדּוּ גִשְׁמִים
(דווקא, כי מים שאובין פוסלים מקוה חסר)
וְיִחְזְרוּ מְרָאֵיהֶן לְמְרָאָה תְּמִים. (ואם)
הָיוּ בּוֹ אֲרָבָעִים סָאָה (שהם מקוה שלם

מזה, וכן כל מידה פחותה משלושה לוגין)
וְנִפְּל מֵהֶן (מהמים השאובים וממי השלקות
וכו') קָרְטוּב (מעט) לְתוֹכוֹ (והשלימו
לארבעים סאה), לֹא הֶעֱלָהּוּ (לא הכשירו),
(אבל) פּוֹסְלוֹ (את המקוה החסר - מדרבנן)
בְּשִׁלְשָׁה לְגִין (שלמים, שהוא שיעור חשוב
לנסכי ציבור, וגם שהוא ראוי לרחיצת ראשו
ורובו, ונחשב המקוה כאילו כל מימיו נשאבו
בכלי, והוא שנפלו ישירות למקוה החסר ולא
שנגררו ונמשכו וירדו למקוה).

אָבַל שְׂאֵר הַמִּשְׁקִין (יין רבש שמן חלב
ודם), וְיַמֵּי פִירוֹת (מיץ משאר פירות - שאין
דרך לסוחטן), וְהַצִּיר (הרוטב שיוצא מדגים
מלוחים), וְהַמְרִיס (השומן מדגים מלוחים
וכבושים), וְהַתְּמֵד (מים שנתן על גבי
חרצנים זגים או שמרים) מְשִׁחָה מִיָּין
(משחטס נעשה דינו כמי פירות, כל אלו אין שם
מים עליהם), פְּעָמִים מְעַלִּין (מצטרפים
להשלים) וּפְעָמִים (וזה עיקר דינם) שְׂאֵינָן
מְעַלִּין (את המקוה ומ"מ אינם פוסלים אותו).
כִּיצַד? מְקוּהָ שְׁיֵשׁ בּוֹ אֲרָבָעִים סָאָה
חָסֵר (סאה) אַחַת (שיש בו רק 39 סאים מים
כשרים), (אם) נִפְּל לְתוֹכוֹ סָאָה מִדָּה
(ממי הפירות וכו' הפסולים, לא פסלוהו אפילו
שהם יותר משלושה לוגין ובלבד שנשאר מראה
מים, ומ"מ) לֹא הֶעֱלָהּוּ (לא השלים את
המקוה להכשירו, אלא נשאר כמצבו הקודם
של מקוה חסר שראוי להשלימו בעוד סאה מים
כשרים), (אבל אם בתחילה היה מקוה כשר
אשר) הָיוּ בּוֹ אֲרָבָעִים סָאָה (בדיוק),
(אם) נָתַן (או נפלה) סָאָה (אחת מאלו
למקוה) וְנִטַּל (אח"כ) סָאָה (אחרת מן
המקוה), הֲרִי זֶה (נשאר מקוה) כְּשֶׁר (אם
נשארו רוב המים ולא נשתנו מראיהם):

של מים כשרים שאינם נפסלים עוד במים שאובים, מ"מ הרי צריך לטהר את המקוה מחמת שינוי מראה, לכן) מְמַלֵּא (את המקוה במים שאובים) בַּפְתָּךְ (בכלי) וְנוֹתֵן לְתוֹכוֹ (אפילו ישירות בלא המשכה) עַד שְׂיִתְזַרְרוּ מְרֵאֵיהֶן לְמֵרְאֵה תַמָּוִם (ואז יהיה מקוה כשר):

לפני שיאמר מילת נפל, יאמר פזר נתן לאזינוס ר"ת שם אחד מע"צ שמות, ויפריש זכאון לדיקה לשם הנפטרות) ויכווין להעלות נשמת הנפטרות) מנפילתה ע"י הדיקה.

ד נִפְּל לְתוֹכוֹ (למקוה שלם שיש בו יותר מארבעים סאה) יין או מחל (מצד אחד של המקוה) וְשָׁנוּ (רק) מְקַצֵּת מְרֵאֵיו (שינוי את מראה המים שמצד אחד של המקוה, כי לא התערבב הצבע שלהם בכל המקוה. נמצא שצד זה פסול מדין שינוי מראה), (ועתה) אִם אֵין בו (בצד הנקי של המקוה) מְרֵאֵה מַיִם (שלא צבוע - בשיעור של) אַרְבָּעִים סָאָה, הָרִי זֶה לֹא יִטְבּוֹל בו (גם לא בצד השני שמראהו כמים - מפני חסרון שיעורו):

יכווין ביחוד נפש רוח נשמה, ויכווין להעלות הנשמה לפני השכינה

ה (אין שלושה לוגין משקה פוסלין אלא אם כן יהיו שלושה לוגין שלמים של מים (שאובים) וגם שיהיה מראהו מראה מים. לפיכך)

שְׁלֹשָׁה לְגִין מַיִם (שאובים), וְנִפְּל לְתוֹכָן קֶרְטוֹב (מעט) יין (אדום), וְהָרִי מְרֵאֵיהֶן (נשתנה) כְּמֵרְאֵה הַיֵּין (שכן מצוי שמעט יין אדום יכול לשנות מראה של שלושה לוגין מים), וְנִפְּלוּ (מי התערובת) לְמִקְוֵה (החסר ולא שינוי את מראהו), לֹא פְּסוּלוֹהוּ (מדין מים שאובים, מפני שאינם נראים כמים אלא כיון מזוג, ונידונים כיון שאינו פוסל את המקוה).

(וכן) שְׁלֹשָׁה לְגִין מַיִם (שאובים) חָסֵר קֶרְטוֹב (אפילו כל שהוא), וְנִפְּל לְתוֹכָן קֶרְטוֹב (מעט) חֶלֶב (או מי פירות, והשלימום לשלושה לוגין), וְהָרִי מְרֵאֵיהֶן (נשאר) כְּמֵרְאֵה הַמַּיִם (שכן המציאות היא שמעט חלב לא משנה מראה של שלושה לוגין מים), וְנִפְּלוּ (מי התערובת) לְמִקְוֵה (החסר ולא שינוי את מראהו), לֹא פְּסוּלוֹהוּ (בשלושה לוגין אע"פ שמראהו מראה מים, מפני שבמים עצמם אין שלושה לוגין לפסול מדין מים שאובים, ואצ"ל שהחלב אינו פוסל את המקוה). רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אֹמֵר, הַפֶּל הוֹלֵךְ (רק) אַחֲרֵי הַמְרֵאֵה (והיות ויש כאן שלושה לוגין שנראים כמים, נחשבים כאילו כולם מים ופוסלים):

יכווין במחשבה שם אהי מלא ההין יסוד לאמא ששם זכור החיים להעלות הנשמה למקומה זמ"ן לשכינה

ו מְקוֹה שְׂשִׁישׁ בו אַרְבָּעִים סָאָה מְכוּוֹנֹת (לא פחות ולא יותר), יָרְדוּ שְׁנַיִם וְטָבְלוּ (בו) זֶה אַחֲרֵי זֶה, הָרֵאשׁוֹן טָהוֹר (שהרי טבל בארבעים סאה) וְהַשֵּׁנִי טָמֵא (שנחסר שיעור המקוה בגלל המים שהוציא הראשון על גופו, אע"פ שרגליו של ראשון עדיין נוגעות במים, אינו נחשב חיבור למקוה). רַבִּי יְהוֹנָדָה אֹמֵר, אִם הָיוּ רַגְלָיו שֶׁל רֵאשׁוֹן (עדיין) נֹגְעוֹת בַּמַּיִם, אֵף הַשֵּׁנִי טָהוֹר (שהמים שעל גופו של ראשון נחשבים כאילו עדיין נמצאים למטה מעורבות במקוה, ונמצא שלא חסר המקוה כלום).

הַטָּבִיל בו (במקוה שלם של ארבעים סאה מכוונות) אֶת הַסָּגוֹס (בגד צמר עבה וכדומה שמים רבים נבלעים בתוכו) וְהַעֲלֵהוּ (מן המקוה עם המים הבלועים בו בעצמו, ואח"כ טבל אדם במקוה החסר), (אם)

מחוברים למי המקוה ונחשבים כמותם ואין הטיט חוצץ, ונחשב שהמיטה כולה בתוך המים כדין).

מְקוֹה (כשר של ארבעים סאה) **שְׁמִימֵיו** מְרַדֵּיין (שאינם עמוקים כי המקוה רחב, ולא יכולים מימיו לכסות את כל גופו בבת אחת), נותן בו מצד אחד אבנים (אבל לא כלים) או שהוא) **כּוֹבֵשׁ** (באמצעות דבר כבד) **אֶפְלוּ** (על) **תְּבִילֵי עֵצִים וְתְבִילֵי קָנִים** (לצד אחד של המים), **פְּרֵי שְׂיִתְפָּחוּ** (שיעלו) **הַמֵּיִם** (מהצד השני של המקוה), **וְיִוָּרְדוּ וְטוֹבְלוּ** (בצד השני, ואפילו המים שבין הקנים מצטרפין לארבעים סאה, שאינם נחשבים הפסק).

מַחֲט (טמאה ואינו רוצה להטבילה בידיים) **שֶׁהִיא נְתוּנָה עַל מַעְלוֹת** (על מדרגות) **הַמַּעְרָה** (מחוץ למים בצד המקוה), **הָיָה מוֹלִיךְ וּמְבִיא** (מנענע בידיו) **בְּמֵיִם, כִּיִּנּוּן שֶׁעֵבֵר עָלֶיהָ הַגֵּל** (ושטף אותה כשעדיין הגל מחובר למקוה), **טְהוֹרָה**:

פרק ח תחילת משנה א **אָרֶץ יִשְׂרָאֵל טְהוֹרָה** (שאפילו עיירות של עובדי עבודה זרה שבתוכה אינם בכלל גזירת טומאת ארץ העמים, מ"מ גם בארץ ישראל מקומות ששכנו בהם גויים בדירה קבועה טמאים כמו ארץ העמים עד שיבדוק שלא קברו בהם נפלים) **וּמְקוֹאוֹתֶיהָ** (מקומות כינוס מים שמחוץ לשערי הערים, מסתמא עשויים בהכשר ממימי גשמים ולא ממים שאובים, לכן הם) **טְהוֹרִים** (כשרים, גם מקוואות העשויות בידיו אדם, וזה רק בזמן שהיו ישראל שרויים על אדמתם וגם לעתיד לבוא יהיו מקוואותיה טהורים).

מְקַצְתּוּ (של הסגוס עדיין) **נוֹגַע בְּמֵיִם** (של המקוה, הטובל שם) **טְהוֹר** (אע"פ שזבו ממנו שלשה לוגין למקוה, שהמים שבסגוס נחשבים כמחוברים למקוה ואינם כשאובים. אבל אם העלהו לגמרי - נחסר המקוה, והמים הבלועים בסגוס נחשבים כמים שאובים בכלי ופוסלים בשלושה לוגין כשזבים ממנו חזרה ומתערבים במי המקוה).

(כלי שיש לו תוך אפילו הוא רך כמו) **תֵּפֶר וְהַכֶּסֶת** (מעשפת הכרית או המזרון כמו שקית) **שָׁל עוֹר** (אטומה ואינה מחוררת כדוגמת שק או קופה), (שהטבילים בארבעים סאה מצומצמות) **כִּיִּנּוּן שֶׁהַגְּבִיָּה** (את כל) **שְׁפֹתוֹתֵיהֶם** (פיהם) **מִן הַמֵּיִם** (כדרכם), **הַמֵּיִם שֶׁבְּתוֹכָן** (נחשבים) **שְׁאוּבֵיִן** (שהרי כבר אינם מעורבים עם מי המקוה, ואם יחזירם ויפסלו בשלושה לוגין את המקוה החסר). **כִּיצַד יַעֲשֶׂה** (מעיקרא שלא יפסל המקוה)? **מִטְבִּילָן** (כדרכו) **וּמַעֲלָה אוֹתָם** (הפוכים) **דֶּרֶךְ שׁוֹלֵיָהֶם** (כשהתחתית שלהם כלפי מעלה ופיהם למטה, כדי שלא ישארו בו מהמים ויחסר מהמקוה, והמים החוזרים למקוה אינם שאובים שהרי אינם מתקבלים בתוכו, ומעלים ואינם פוסלים):

יכוון במחשבה שם יק"ו מלא באלפין אה"י פשוט, שם שמחין זו עממות ועצמתיך יתליץ, אמן כל יהי לאן **זו הַטְבִּיל בּוֹ** (במקוה קטן של ארבעים סאה) **אֵת הַמַּטָּה** (ואי אפשר להכניסה כולה למקוה בלא שישקעו רגליה הגבוהות בבוץ שבקרקעית המקוה), **אֵף עַל פִּי שְׁרַגְלֶיהָ** **שׁוֹקְעוֹת בְּטֵיט** (בבוץ) **הָעֶבֶה** (שאינו כשר לטבילה), (הרי היא) **טְהוֹרָה, מְפִנֵי שְׁתֵּמִים מְקַדְמִין** (ומרטיבים את רגלי המיטה לפני שישקעם בטיט ונמצא שמים אלו